

2. Введение в институциональную экономику : учебное пособие / Под ред. Д. С. Львова. М. : Издательство «Экономика», 2005. 639 с.

3. Соціологія : посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. Г. Городяненка. К. : Видавничий центр «Академія», 1999. 383 с.

УДК 657

Ю.В. Пацкань, здоб. PhD (*ДТЕУ, Київ*)

К.О. Назарова, д-р екон. наук, проф. (*ДТЕУ, Київ*)

ФОРЕНЗІК-ДІАГНОСТИКА – ІННОВАЦІЙНИЙ ВЕКТОР СУЧАСНОГО АУДИТУ

Воєнний стан України вимагає нових підходів до ефективного управління в умовах перманентної нестабільності за рахунок зростання ризиків різної етимології. Але таке управління напряму залежить від його якості інформаційного забезпечення. Значною, суттєвою мірою від результатів аудиту (як зовнішнього, так і внутрішнього) та форензик-діагностики. Окреслені воєнні умови, реалізація низки ризиків нового історичного та економічного етапу розвитку України вимагає від науковців і практиків пошуків нових підходів до поєднання потужних антиважелів такої нестабільності в діяльності суб'єкта господарювання, якими можуть стати форензик-діагностика та аудит діяльності суб'єкта господарювання.

Актуальність форензик-діагностики обумовлена інноваційністю та практичним спрямуванням дуального поєднання форензик-діагностики та аудиту діяльності (внутрішнього, зовнішнього) суб'єктів господарювання різних сфер національної економіки в умовах воєнного стану, з прогностичним спрямуванням на повоєнне відновлення України.

Форензик-діагностика – інноваційний та високо затребуваний комплекс аудиторських послуг, який набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану та відновлення після нього.

В центрі форензик-діагностики – корпоративні розслідування (т.зв. внутрішньокорпоративна фінансова розвідка), спрямовані на виявлення ризиків та наслідків дій з ознаками обману, шахрайства та корупції.

Зазначений напрям дослідження передбачає розробку та впровадження комплексу аудиторських, аналітичних та інших супутніх процедур на основі ризик-орієнтованого підходу, спрямований та виявлення саме тих сфер діяльності суб'єкта

господарювання, які є найбільш вразливими до ризиків обману та шахрайства посадових осіб. Форензик-діагностика спрямована на вчасне, превентивне виявлення наявних та прихованих ризиків й викликів з метою підвищення ефективності господарювання, загалом, та підвищення довіри користувачів інформації до результатів фінансово- господарської діяльності компанії.

Оскільки у фокусі уваги форензик-діагностики та аудиту – обман, шахрайство та корупція, важливо підкреслити, що корупція- це ключова проблема національної економіки. Це визнано як світовими організаціями-донорами, так і національними інституціями. Відповідно до "Eurobarometer" 68% європейців визнають корупцію поширеним явищем. В Індексі Transparency International-21 Україна посіла 122 сходинку зі 180 країн світу (з індексом 32). У 2022 році – 33 бали зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2022 рік. Наш показник зріс на один бал, і тепер Україна посідає 116 місце зі 180 країн топового антикорупційного рейтингу: ti-ukraine.org/en/ti_format/research/corruption-perception-index/.

Відповідно до згаданого рейтингу, Трансперансі інтернешенал визначає корупцію як зловживання довіреною владою для приватної вигоди. Корупція може набувати багатьох форм і включати таку поведінку:

- державні службовці, які вимагають або беруть гроші чи послуги в обмін на послуги,
- політики, які зловживають державними коштами або надають державні роботи чи контракти своїм спонсорам, друзям і родинам,
- корпорації підкуповують чиновників для отримання вигідних угод.

Корупція може статися де завгодно: у бізнесі, уряді, судах, засобах масової інформації та громадянському суспільстві, а також у всіх секторах: від охорони здоров'я та освіти до інфраструктури та спорту.

До корупції може бути залучений будь-хто: політики, урядовці, державні службовці, бізнесмени чи представники громадськості.

Корупція відбувається в тіні, часто за допомогою банкірів, юристів, бухгалтерів та агенти з нерухомості, непрозорі фінансових системи та анонімних підставних компаній, які дозволяють корупційним схемам процвітати, а корупціонерам відмивати та приховувати свої незаконні багатства.

Корупція адаптується до різних контекстів і мінливих обставин,

вона може розвиватися у відповідь на зміни правил, законодавства та навіть технологій.

Результати Аудиту держави навіть у довоєнний період 2020 (pravda.com.ua/news/2020/11/6/666987/): «квартість корупції» для українців за 10 років становила 1 трлн доларів. Боротьба з корупцією є квінтесенцією усіх проголошених економічних реформ та імперативом співпраці України з G-7, G-19 тощо. «План Маршалла» для України може спрацювати лише за умови відсутності корупції (в Конгресі США оголошено про намір у 2023 замовити аудит виділення «військових» коштів Україні, ленд-лізу).

За даними міжнародної аудиторської компанії «PWC», відповідно до проведеного у 2022 році 12-го глобального міжнародного дослідження збитків та наслідків від шахрайства, яке було проведено Асоціацією дипломованих фахівців з розслідування шахрайства (acfe-public.s3.us-west-2.amazonaws.com/2022+Report+to+the+Nations.pdf):

- 5% своїх доходів компанії втратили внаслідок шахрайства, що відповідає 4,7 трильйонів доларів США;

- 85% посадових осіб- шахраїв продемонстрували дії з ознаками шахрайства, але були вчасно виявлені;

- 50% усіх шахрайських дій мали місце у 4-х структурних підрозділах (15% – операційний менеджмент; 12% – бухгалтерія; 11% – вище керівництво; 11% – відділ продажів);

- 50% усіх порушень з ознаками шахрайства стали наслідком відсутності системи внутрішнього контролю або ж зловживанням існуючими контрольними заходами (20%).

Практика компанії Великої четвірки (Big 4) доводить, що особливого значення застосування форензик-діагностики набуває у таких випадках, як (<https://www.pwc.com/ua/uk/services/forensic/forensic-health-check.html>):

1. Керівництво компанії в Україні змінилось і новий менеджмент хоче краще зрозуміти клімат, який панує в організації, які існують неефективності в бізнес-процесах та як можна ці неефективності найоптимальніше усунути.

2. Керівництво компанії змінилось після виявлення випадку шахрайства чи розслідування, тому необхідним є перегляд наявних контролів та впровадження превентивних заходів.

3. Компанія змінила локацію в Україні або релокувала співробітників за кордон, що вплинуло на існуючі бізнес-процеси. Тому релевантним буде аналіз основних ризиків, пов'язаних з релокацією, перевірка нових контрагентів (за їх наявності) тощо.